

# SUAT DERVİŞ



AHMET FERDİ  
BİR KIŞ GECESİ

SERDAR SOYDAN'IN SUNUMUYLA



BÜTÜN YAPITLARI - 9





**i t h a k i**



ithaki



Not: Eylül 1931'de Berlin'de yayımlanan *UHU* dergisindeki "Erkekler eğitilebilir mi?" makalesinin tanıtımı.

"Suat Derviş, modern Avrupalı Türkiye hakkında yazdığı makalesiyle İstanbul'da ses getiren Türk roman yazarı." *UHU*, Eylül 1931.

*Ahmet Ferdi - Bir Kış Gecesi*  
Suat Derviş

Ithaki Yayınları - 1255

Yayın Koordinatörü: *Tuğçe Nida Sevin*

Editör: *Ayla Duru Karadağ*

Osmanlıca Aslından Yayına Hazırlayan: *Senem Çakmak Şahin*

Biyografi ve Sunuş: *Serdar Soydan*

Düzeltili: *Süheyla Ârif*

Kapak Tasarımı: *Şükrü Karakoç*

Kapak Uygulama: *Hamdi Akçay*

Sayfa Düzeni ve Baskıya Hazırlık: *B. Elif Balkın*

1. Baskı, Eylül 2017, İstanbul

ISBN: 978-605-375-710-8

Sertifika No: 11407

© Senem Çakmak Şahin, 2017

© Suat Derviş, 2013

© İthaki, 2017



ithaki

Yayıncının yazılı izni olmaksızın alıntı yapılamaz.

Bu eser ONK Ajans aracılığıyla satın alınmıştır.

Ithaki™ Penguen Kitap - Kaset Bas. Yay. Paz. Tic. Ltd. Şti.'nin yan kuruluşudur.

Caferağa Mah. Neşe Sok. 1907 Apt. No: 31 Moda, Kadıköy - İstanbul

Tel: (0216) 348 36 97 Faks: (0216) 449 98 34

editor@ithaki.com.tr – www.ithaki.com.tr – www.ilknokta.com

Kapak, İç Baskı: Deniz Ofset Matbaacılık

Gümüşsuyu Cad. Topkapı Center, Odin İş Merkezi No: 403/2 Topkapı - İstanbul

Tel: (0212) 613 30 06 - Faks: (0212) 613 51 97

Sertifika No: 29652

SUAT DERVİŞ

AHMED FERDİ  
BİR KIŞ GECEŐ

Osmanlıca Aslından Yayına Hazırlayan  
SENEM ÇAKMAK ŞAHİN

Biyografi ve Sunuş  
SERDAR SOYDAN



## d İÇİNDEKİLERİ

Biyografi ve Sunuş.....	9
Ahmed Ferdi.....	25
Deli.....	66
Bir Kış Gecesi.....	92
Bir Yaz Gecesi.....	122
İtiyat.....	128
Hortlak.....	133
Bir Resmin Karşısında.....	139
Başucunda.....	143
Leyla.....	147
İlk Vicdan Azabı.....	151
Nesrin.....	157
Bir Talak.....	162
Fatma.....	166

## d BİYOGRAFİ ve SUNUŞ

Suat Derviş'in doğum tarihi hakkında muhtelif kaynaklar farklı bilgiler verir. Peki, bir yazarın tam olarak ne zaman doğduğunu bilmek gerekli midir? İnsanın yazdıkları, yazmayı seçtikleri bir oranda yaşadığı yer ve zamana göre şekillendiğinden Suat Derviş'in –nüfustaki adıyla Hatice Saadet'in– nerede ve ne zaman doğduğunu bilmek, külliyatını anlamlandırırken ve onu edebiyat tarihi içinde konumlandırırken bunu hesaba katabilmek açısından önemlidir.

O zaman şöyle diyelim; Suat Derviş 20. yüzyılın başında, hatta en başında, İstanbul'da doğmuştur. Daha onlu yaşlarında Birinci Dünya Savaşı'nı idrak etmiş, sonrasında Osmanlı Devleti'nin yıkılışına ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kuruluşuna şahit olmuştur. Ekim Devrimi, İkinci Dünya Savaşı, çok partili hayata geçiş, Demokrat Parti'nin yükselişi, 27 Mayıs Askerî Darbesi ve 12 Mart Muhtırası yaşamı boyunca şahit olduğu önemli ulusal ya da uluslararası tarihsel olayların sadece birkaçıdır.

Tabii ki bu coğrafyada ve bu tarihler arasında yaşamış olmak Suat Derviş'i etkilemiş, onun edebiyata bakışını, edebiyat anlayışını değiştirmiştir.

\*

Anne tarafından da, baba tarafından da varlıklı ve köklü bir ailenin içine doğmuştur. Babası Avrupa'ya tahsile giden ilk



altı Türk gencinden biri olan ve sonradan Türk Darülfünun'un kurucuları arasında bulunan Kimya müderrisi Müşir Derviş Paşa'nın oğlu, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi profesörlerinden Doktor İsmail Derviş Bey, annesi Abdülaziz'in Mızıka-yı Hümâyün orkestra şefi ve sonra mabeyincisi Kâmil Bey'in kızı Hesna Hanım'dır.\*

1935'te, *Servet-i Fünun* için Niyazi Acun'a verdiği röportajında "Tahsilim lise son sınıfa kadar hususidir. İmtihan verip üniversiteye girmek için bir sene mektebe devam ettim. Lise tahsilimi bitirince Almanya'ya gittim," der.

Behçet Necatigil'e yazdığı 26 Ocak 1967 tarihli mektuptaysa bu hususi eğitim devresini açar.

"Elifbayı Ali Rıza Efendi adında sarıklı bir hocadan, Fransızca'yı da kız kardeşimle beni yetiştirmek için Fransa'dan getirilmiş bir Fransız mürebbiyeden öğrendim. Birinci Cihan Savaşı'ndan sonra mürebbiyemiz Fransa'ya gittiği için yerli mürebbiyemiz oldu ve Almancayı hususi bir hoca ile öğrendim. Sonraları Abdülhak Hamit Bey'in ağabeyi Abdülhak Nasuhi Bey'le halamın torunu olan ve Fecriâti'nin genç ölmüş bir şairi Abdülhak Hayri Ağabeyimden edebiyat, Türkçe, Arapça, Farsça, tarih dersleri aldık. Babamız, kız kardeşimle bana hikmet, kimya, hayvanat, nebatat, teşrih, fizyoloji ve coğrafya, kozmografya, mantık öğretti. Amcamız Tevfik Derviş Bey de riyaziye derslerimizle meşgul oldu. Mütareke sıralarında İstanbul'da bulunan ve evlerinde hususî ders görmüş genç kızları darülfünuna, imtihana hazırlayan bir hususî mektepte bir sene zayıf olduğumuz derslerden kurslara devam ettik. O zaman bazı derslerde tıbbiye bir seviyesinde olduğumuz, bazılarında çok daha zayıf bulunduğumuz meydana çıktı. Fakat sene sonunu imtihan verdik ve Bilgi Yurdu'ndan belge aldık."

\* Tüm bu bilgiler ve bundan sonra verilecekler Suat Derviş'in gazete, dergi sayfaları arasında kalmış az sayıdaki röportaj ve anılarından alınmıştır. Suat Derviş'in tüm bu anı ve röportajları yayına hazırlanmaktadır.

Bu süreçte özel hocalardan Avrupa müziği de öğrenmiştir. Öyle ki, imtihanı verip belge aldıktan sonra yüksek öğretim için Avrupa'ya, konservatuvar eğitimi alacağı Berlin'e gönderilir.

Burada biraz durmak gerekiyor. Suat Derviş'in Berlin'e kaç kez ve hangi tarihlerde gittiği biraz karışık. Aslında bu tarihsel karışıklıklar onun hayatına dair pek çok ayrıntıda var. Hakkında yazılanlar, hatta içlerinde en kalıplaşmış, tekrarlanmış olanlar bile bazı temel hatalar yahut muğlaklıklar içerir.

Suat Derviş lise eğitimini tamamladıktan, yani imtihan verdikten sonra Avrupa'ya gittiğini söylüyor. Peki, bu hangi yıla tekabül etmektedir?

\*

Yayınlanan ilk yazısının “Hezeyan” başlıklı bir mensur şiir olduğu pek çok kaynakta tekrarlanır.\* Suat Derviş de verdiği röportajlarda yazarlık kariyerinin miladı olarak bu yazıyı işaret etmektedir. Lakin pek çok kaynak bu mensur şiirin 1918 senesinde yayınlandığını tekrarlar. Oysa “Hezeyan” 3 Teşrinievvel 1920 tarihinde yayınlanmıştır.

Suat Derviş bu yazının yayınlanışını “Ben yazılarımı kimseye göstermez, gizlerdim. Bir gün nasılsa masanın üstünde unutmuşum. Nazım Hikmet komşumuz ve arkadaşımızdı. Babamla babası çok dost oldukları ve her gün ailece beraber bulduğumuz için, her zaman bizim eve gelirdi. Benim mektepte olduğum bir saatte bize gelmiş, masanın üstünde bulduğu yazımı okumuş; çok beğenmiş, anneciğimden izin alarak onu benden gizli olarak bastırmak için yanına almış. Nazım o zaman artık

---

\* Liz Behmoaras, eksikleri ve hatalarına rağmen Suat Derviş'e dair bugüne değin ortaya konmuş en önemli ve kuvvetli kaynak olan *Suat Derviş: Efsane Bir Kadın ve Dönemi* başlıklı kitabında Suphi Nuri'nin anılarından yola çıkarak Suat Derviş'in ilk yazısının 25 Ocak 1919'da İleri'de Saadet Zihni imzasıyla çıkan “Anadolu Kadınlarımız” başlıklı yazı olabileceğini belirtir.

tanınmış ve sevilen bir şairdi. ‘Hezeyan’ başlıklı bir mensur şiir... Bu şiiri –sonradan çok sevdiğim bir dostum olan– Yusuf Ziya Ortaç’a vermiş. O da bunu beğenerek *Alemdar* gazetesinin kendi idare ettiği edebî nüshasına koymuş ve beni de Türk Edebiyatı’nın göklerine doğan yeni bir yıldız, diye okuyuculara tanıtmış,” şeklinde anlatır.

Demek ki 1920 yılının sonlarında Suat Derviş, İstanbul’dadır. Oysa bir sene sonra 24 Ekim 1921 tarihinde *Yeni Şark*’ın yazar kadrosuna katıldığını müjdeleyen metinde Almanya’da olduğu söylenmektedir.

“Edebiyat karileri için hususi bir ehemmiyeti haiz olan ve *Kara Kitap* unvanlı eseriyle meziyet-i kalemiyesini tanıtan Suat Derviş Hanımefendi -elyevm Almanya’da tatilde olmak hasebiyle- gazetemizin Almanya muhabireliğini deruhte etmiştir. Kendilerinden aldığımız ilk yazıyı derç ediyoruz. *Behire’nin Talipleri* birkaç küçük hikâyeden müteşekkil bir ‘novel’dir. Diğerlerini peyderpey neşredeceğiz.”

Geçen bir yıl içinde ilk romanı *Kara Kitap* basılmıştır. *Yeni Şark*’ta daha sonra *Behire’nin Talipleri*, *Ahmet Ferdi* ve *Ben Mi?* kitaplarında yer alacak öykülerinin pek çoğu ve 14 Ağustos-11 Kasım 1922 tarihleri arasında *Hiçbiri* adlı romanı tefrika edilir.

Ahmet Haşim, *Akşam*’da 22 Şubat 1923 tarihinde çıkan “Bir Genç Kızın Eseri” başlıklı yazısında *Ne Bir Ses! Ne Bir Nefes!*’ten bahsettiğine göre bu roman da o tarihten önce çıkmış olmalı. Ve yine 18 Ağustos 1923-25 Ocak 1924 tarihleri arasında *Süs*’te tefrika edilen *Buhran Gecesi*...

Suat Derviş tüm bu süreçte Almanya’da mıdır? Yoksa gerçekten *Yeni Şark*’ta da belirtildiği gibi 1921 sonbaharında Berlin’e tatil amacıyla gitmiş de konservatuvar eğitimi almak için daha geç bir tarihte, bu defa uzun süreli başka bir Almanya seyahati mi yapmıştır? Bunu tam olarak bilemiyoruz.

Yalnız edebi kariyerine baktığımızda 1924-26 arasının nis-

peten boş olduğunu görüyoruz. Suat Derviş konservatuvar eğitimi için Almanya'ya bu tarihler arasında gitmiş olmalıdır. Ki Zihni Turgay Anadol'a verdiği ve Ağustos-Eylül 1967'de *Gerçekler Postası*'nda çıkan röportajında bunu doğrular nitelikte – doğrular belki biraz iddialı olur– bu tezi güçlendirir nitelikte bir ayrıntı vardır.

“Benim ecnebi dillerde çıkan yazılarıma gelince, 1925-26'da Berlin'de ilk hikâyelerim tercüme edildi, sonra yirmi sekize doğru bir Ukrayna mecmuası bir hikâyemi tercüme etti. Ecnebi diline evvela bu şekilde tercüme edildim.”

Yani Suat Derviş 1921'de tatil amacıyla kısa süreliğinde, 1924-26 arasındaysa eğitim almak için uzun süreli olarak Almanya'ya gitmiş olabilir.

1926-1931 arasında *Servet-i Fünun*, *Yeni Kitap*, *Resimli Hikâye*, *Resimli Ay* dergilerinde, *Hareket ve Yarın* gazetelerinde imzası görülür. *Gönül Gibi* romanı 1928'de, *Emine* 1931'de yayınlanır.

Fakat 1930 yılının sonunda bir kez daha, hem de neredeyse iki yıllığına Almanya'ya, Berlin'e gider Suat Derviş. Bu gidişin sebebi nedir?

Bunun yanıtı Suat Derviş'in 19 Ağustos 1930 tarihinde Atatürk'ün isteğiyle açılan ve yine Atatürk'ün duyduğu rahatsızlığın etkisiyle aynı yılın 16 Kasım'ında kendi kendini fesheden Serbest Cumhuriyet Fırkası'nı desteklemesi olabilir mi?

25 Ağustos 1930 tarihli *Cumhuriyet* gazetesi Suat Derviş'in Serbest Fırka'ya üyelik için müracaat ettiğini söylerken 4 Ekim'de yaklaşan belediye seçimleri öncesi Nezihe Muhiddin'le beraber Suat Derviş'in semt semt gezerek namzetleri tanıttığı bildirilir. Ve parti kapatıldıktan sonra parti başkanı Fethi Okyar ve diğer bazı kurucuları gibi Suat Derviş de yurt dışına gitmiştir.

Suat Derviş'in bu üçüncü Berlin dönemi Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın kapanışı ve sonrasında yaşananlar kapsamında

değerlendirilebilir ve anılar, tanıklıklar ışığında belki de bu sorunun kesin bir cevabına ulaşılabilir.

\*

Suat Derviş bu döneme dair anılarını 1939 yılında *Son Posta*'da teferruatlı bir şekilde anlatmıştır. (25 Ocak-8 Şubat 1939)

“1930 senesinin hangi ayı idi bilmiyorum, fakat serince bir gün. Üstümde yünlü bir manto var. Ellerim mantomun cebinde, başımın kenarlı şapkasını sağ gözümün üzerine indirmişim. Anhalter Bahnhof'un geniş taş merdivenlerinden aşağıya iniyorum. Cebimde seksen markım var. İstanbul'da sattığım son romanımdan kalan son param. Fakat valizlerim Almancaya tercüme ettirdiğim hikâyelerimle dolu!

Berlin'e geliyorum. Çalışmak için... Bu seksen markın bittiği gün, Berlin'de para kazanmaya mecburum.

Seksen mark!

Seksen markı ebediyet kadar uzatmak lazım!

Bavullarımı istasyonun gardırobuna bıraktık. Otele gitmiyorum. Otomobile binmeyeceğim. Talebelik hayatımı geçirdiğim ve daha birkaç ay evvel terk ettiğim bu şehirde hiç de acemi ve yabancı değilim. Elbette akşama kadar arar, ucuz bir oda bulurum.”

Bu alıntıdaki “birkaç ay evvel terk ettiğim bu şehirde” ibaresi kafa karıştırıcı olmakla birlikte 1924-30 tarihleri arasında Suat Derviş'in birkaç kez Almanya'ya gidip gelmiş olduğunu da varsayabiliriz.

Berlin'de başının çaresine bakar Suat Derviş. Gerek kendi ismi gerek Suzet Doli takma adıyla özellikle Ullstein yayın grubunun pek çok dergi ve gazetesine farklı türlerde yazılar yazar. Bir çevirmen bir de menajer tutarak yazılarını günü gününe çevirtip menajeri aracılığıyla farklı yayıncılara gönderir.

Berlin'de babasını da kaybeder ne yazık ki. İstanbul'da, İs-

mail Derviş Bey'in kanser olduğu ortaya çıkmıştır. Babası tedavi umuduyla, annesi ve erkek kardeşinin refakatinde Berlin'e gelir. Fakat hastanın durumu gitgide kötüleşir. Suat Derviş bu dönemde parasız kalır. Zira artık ablası, kardeşi, annesi ve hasta babasının da masraflarına yetişmek zorundadır.

Ullstein'in siparişi üzerine, bir haremağasının gözünden saray hayatını anlattığı *Sultanın Karıları* adlı romanını oldukça kısa sürede, tefrikalardan para alıp babasına bakabilmek amacıyla yazar. Eser *Tempo* gazetesinde yayınlanmaya başlar.

"Hayatta en çok istediğim şey, bir romanımın ecnebi lisanına tercüme edilmesi idi. Buna rağmen *Tempo* gazetesi tarafından fevkalade surette reklamı yapılan romanımın neşredilmesi bana zevk vermedi.

Roman başlamadan bir gün evvel dört sayfalık el ilanları dağıtıldı. Bütün Berlin sokakları, kaldırımları metrelerle benim ve romanımın ismini taşıyan kâğıtlarla dolmuştu.

Dört milyon nüfuslu bir şehirde her elde kendi romanımın ilanını görüyordum. Bu çok istediğim bir şey idi. Beni sevindirmesi lazım geliyordu. Fakat sevindiremiyordu. Hiçbir şey düşünecek halde değildim.

Bir tek düşüncem vardı; babam!

Bütün kâinatım bir hasta odası idi. Bütün arzum, ona ıstırap vermeyecek gıdalar hazırlayabilmek, ona biraz bir şey yedirebilmek, ilaçlarını zamanında yapabilmek ve o müthiş hastalığın pençesinden, ölümden onu kurtarabilmektir."

Fakat ne yazık ki İsmail 1932 yılının Mart ayında ölür. Suat Derviş, Türkiye'ye dönmeden evvel geçinebilmek için, onca acı ve yasın ortasında sipariş üzerine bir roman daha kaleme alır.

*Dirilen Mumya*'nın nüvesi, ilk hali 1929 yılında *Hareket* gazetesinde tefrika edilen *Mumya* adlı uzun öyküdür.

\*

Suat Derviş 1932 yılı sonunda Türkiye'ye döner. Babası ölmüş, hastalık elde avuçta ne varsa tüketmiştir. Artık annesi ve kardeşine bakması, evin ve ailenin sorumluluğunu alması gerekmektedir. İşte bu belki de zorunlu olarak gidilen üçüncü –ya da kim bilir kaçınıcı– Berlin dönemi ve sonrasında Türkiye'ye dönüşü Suat Derviş'in yazarlık hayatında bambaşka bir sayfa açar.

O, artık yaşamak için, para kazanmak için, ailesine bakabilmek için de yazmak zorundadır.

Çılgın bir maratondur bundan sonrası.

“Yazı yazmaya başladığım günden bugüne kadar, bir *Akşam*, bir de *Hürriyet* gazetesinden başka ve yeni çıkmaya başlamış, yani 1953'ten bu yana dergiler ve gazeteler müstesna, bütün İstanbul ve birçok Ankara ve Adana, İzmir gazetelerine yazdım. 1934'ten 1944'e kadar hemen hiç olmazsa bir yazı vermediğim olmamıştır zannındayım. Dergilere de öyle.”

Gerçekten de bu dönem içinde, yani 1932-1953\* arasında Suat Derviş'in imzasını çok sayıda dergi ve gazetede saptadım.

*Hafta, Modern Türkiye, Yeni Hayat, Holivut, İstanbul Magazin, Fotoğraf Magazin, Yarım Ay, Resimli Ay, Servet-i Fünun, Yeni Gün, Fotoğraf Haberleri, Resimli Şark, Yedi Gün, Yeni Adam, Yeni Edebiyat* (1937 ve 1940-41 tarihlerinde iki farklı seri) *Resimli Perşembe* ve *Varlık* dergileriyle *Son Posta, Son Telgraf, Gece Postası, Vakit, En Son Dakika, Haber Akşam Postası, Hakikat, Hürses* (1945 ve 1951-55 yılları arasında çıkan iki farklı gazete), *Son Saat, Cumhuriyet, Tan, Açık Söz, Bugün* ve *Yeni Sabah* gazetelerinde Suat Derviş'in imzasına rastlarız.

Bu yıllar arasında sırasıyla *Onları Ben Öldürdüm, Bir Harem Ağasının Hatıraları, Dirilen Mumya, Bu Baş Ne Yapalım?, Onu Bekliyorum, Kadıköy'de Muhakkak Bir Define Var, Kadın Aşksız Yaşamaz, Hiç, Sen Benim Babam Değilsin, Bu Roman Olan*

\* 1953 tarihinde Suat Derviş on yıla yakın bir süre yanında kalmak üzere kardeşinin yanına, Avrupa'ya gidecektir. Bu gidişin de 1930 tarihindeki gidişten ziyade bir tür zorunluluk, bir tür kaçış olduğu söylenebilir.

*Şeylerin Romanıdır, Baba – Oğul, Çamur, İstanbul'un Bir Gece-  
si, Sınır, Çılgın Gibi, Yaprak Kımıldamasın, Zeynep İçin (Ankara  
Mahpusu), Karanlıkta Bir Genç Kız, Yeşil Gözlü Kız, İki Kadın İki  
Aşk, Kendine Tapan Kadın, Fosforlu Cevriye, Biz Üç Kız Kardeşiz,  
Büyük Ateş, Bir Muamma, Gel Eve Dönelim, Yeniden Yaşayabil-  
seydik, Sevdiği Bendim, Ankara Canavarı, Alev Dudaklı Kadın,  
Günahtan Kaçan Kadın* romanları gazete ve dergilerde tefrika  
edilir.\*

Dile kolay... Tam otuz roman!

İçlerinden biri, *Yaprak Kımıldamasın* tefrika edildiği ga-  
zete kapandığı için 104. tefrikasında yarım kalmıştır. *Bir  
Muamma*'nın tefrika edildiği 1950 tarihli *Hakikat* gazetesinse  
Türkiye kütüphanelerinde sadece yedi sayısı mevcut olduğun-  
dan bu romanın tefrikasının tamamlanıp tamamlanmadığına  
dair kesin bir bilgi de yoktur.

*Son Telgrafta* tefrika edilen *Ankara Canavarı* ve *Gece  
Postası*'nda tefrika edilen *Günahtan Kaçan Kadın* dönemin mo-  
dasına uygun bir şekilde yazılmış resimli romanlardır.

*Kadıköy'de Muhakkak Bir Define Var, Karanlıkta Bir Genç  
Kız, Ankara Canavarı* ve *Alev Dudaklı Kadın* Hatice Hatip tak-  
ma adıyla, *Dirilen Mumya* ve *Bu Baş Ne Yapalım?* romanlarıysa  
Suat Suzan takma adıyla yayınlanır.

1931-32 senelerinde *Almanya*'da tefrika edilen *Sultanın Ka-  
rıları*, 1933-34 senelerinde *Son Posta*'da, 12 Ağustos-3 Kasım  
1953 tarihleri arasındaysa Cavit Oral'ın sahibi olduğu *Hürses*  
gazetesinde tefrika edilir. İlk iki tefrikasında Suat Derviş ismi

\* Suat Derviş, romanlarını tefrika edildikleri tarih ve yayınlara göre liste-  
lerken bazılarını unutmuş, pek çoğunun yerini de yanlış söylemiştir. Bu  
sebeple bugüne değin tüm bu romanların künyeleri bile bir arada veri-  
lememiştir. Yaptığım taramalar sırasında, yıllar içinde tüm bu romanla-  
rı buldum. Şu an için mülakatlarında ve hakkında yazılan yazılarda adı  
geçen iki roman eksik bu listede. "Sonu Güzel" ve "Yetimi" isimli bu iki  
romanı, tabii ki henüz taramadığım kaynaklardaki adı bugüne değin kay-  
dedilmemiş diğer romanları aramaya devam ediyorum.



kullanılırken yazarın iyiden iyiye dışlandığı ve mimlendiği 1953'te yazar adı S. B. olarak verilir.

1932-53 tarihleri arasında tefrika edilen bu otuz romandan sadece ikisi *Cumhuriyet*'te tefrika edilen *Hiç* ve *Yeni Sabah*'ta tefrika edilen *Çılgın Gibi* kitap olarak basılır. Oysa Behçet Necatigil'e yazdığı mektupta yukarıdaki listede yer alan beş diğer romanının da satın alındığını, fakat yayıncıların bunları basmaktan "nedense" vazgeçtiğini belirttikten sonra "Çok korkarım ki, eserlerim tarafımdan bastırılmazlarsa, ben ölmeden evvel basılmayacaktır," der.

Gerçekten de mektubu yazdığı 1967 yılından bugüne listedeki çok az roman kitap olarak basılabilmıştır.

\*

Üstelik 1932-1953 tarihleri arasında sadece roman da yazmamıştır. Pek çok çeviri yapmış, birkaç yüz öykü yayımlatmış, köşe yazıları, röportajlar, fıkralar ve oyunlar kaleme almıştır.\*

Suat Derviş'in *Cumhuriyet*, *Son Posta*, *Tan* ve *Bugün* gazetelerindeki röportajları son derece dikkat çekicidir. Sayıları iki yüze yakın bu röportajları iki temel gruba ayırabiliriz. Kadınlar ve çocuklarla ilgili röportajlarla şehir, şehrin karanlığına, yoksulluğuna, görülmeyen ve görülmek istenmeyen yüzüne dair röportajlar.

Suat Derviş "Gazetecilikte yaptığım röportajlar beni hayatın gerçekleriyle çok karşı karşıya getirdi. Ben gazeteci olduktan sonra gerçekçi eserlerimi yazmaya başladım," derken geceleri köprü altında yatanları, ekmek parası için bedenini satanları,

---

\* Suat Derviş röportajlarında bu dönemde ve sonrasında çok sayıda oyun kaleme aldığı, hatta bunların bazılarını başka imzalara sattığını söyler. Ama adını bildiğimiz tek oyunu, Almanya dönüşünde, Darülbeydi'ye sattığı, satarken Almandan çevirdiğim dediği ama sonradan telif olduğunu itiraf ettiği "Yapışkan" isimli oyundur. Bu oyunun metni de ne yazık ki Şehir Tiyatroları Arşivi'nde yoktur.

dilencileri, sakatları, sokak çocuklarını ve her şeyiyle çöken, pis kokular neşreden bir İstanbul'u kast etmektedir. Çöken Boğaziçi başlıklı, *Son Posta*'da 25 tefrika halinde yayınlanan röportaj dizisi tüm şehri içine alacak şekilde genişletilebilir. Zira Suat Derviş, röportajlarında çöken bir İstanbul'u tasvir etmektedir.

Yine bu dönemde *Son Posta* adına Montrö'ye, Boğazlar Sözleşmesi görüşmelerini takip etmeye ve *Tan* adına Sovyet Rusya'ya gider. İki gezisinin intibaları da tefrika edilir.

\*

Kendisinin de belirttiği gibi dünya görüşünde ve edebiyatında otuzların ortasından itibaren bir değişim gözlenir. Suat Derviş edebiyatta toplumcu gerçekçi bir çizgiye doğru kayar.

“Edebiyatta yapmak istediğim şey memleketimin bugünkü içtimai, fikrî ve estetik muadelelerine makes olabilmek. İçinde yaşadığım, içinden çıktığım cemiyete lisan verebilmektir. Buna muvaffak olabilecek miyim bilmiyorum. Fakat çalışmaktaki gayem yalnız budur. Mahalli bir muharrir olmak, Türk cemiyetinin muharriri...”

Bu süreçte önceden yazdığı roman ve öyküleri “Ben bebeklerimi tavan arasına attıktan sonra kendime kitaplarımda bebekler yarattım. Hayatla, hakikatle ve muhitle alakası olmayan bebekler... Ve onlara kâh Zehra, kâh Fatma, kâh Zeliha isimlerini koydum. Onları ben yaratmıştım. Hayat değil,” diyerek küçümser.

Özellikle *Bu Roman Olan Şeylerin Romanıdır* (1937) ve *İstanbul'un Bir Gecesi* (1939) Türk Edebiyatı'nda zengin-yoksul ikiliğini, sınıf sorunlarını öne çıkartan öncü romanlardır ve Suat Derviş'in gazeteciliğinden, muhabirliğinden içerik ve biçim olarak izler taşır.

Suat Derviş edebiyat dışındaki hayatında da kendisini gitgide sol hareket içinde konumlandırır. Türkiye Komünist Partisi genel sekreteri Reşat Fuat Baraner'le evlenmesi, gönül ve ha-

yat arkadaşı olarak Baraner'i seçmesi de bunun bir sonucudur muhtemelen.

1940-41 yıllarında yayınladıkları ve 26 sayı sonra kapatılan *Yeni Edebiyat* dergisi bu hayat ve hayal ortaklığının meyvesi, bir anlamda Türkiye Komünist Partisi'nin o dönemdeki legal yayın organıdır.

Suat Derviş açısından bu derginin bir önemi de toplumcu gerçekçi bir perspektiften bakarak kaleme aldığı roman eleştirileridir. Suat Derviş 25 sayı içinde tam 14 romanı teşrih masasına yatırmış, kendince değerlendirmiştir.

\*

1942'den itibaren her şey, tüm hayatı tepetaklak olacaktır. Liz Behmoaras'ın biyografisinde etkili bir şekilde, adeta bir roman sürükleyiciliğinde anlattığı bu dönemde annesini kaybedecek, kocası Reşat Fuat Baraner önce ayak altında dolaşmaması için askere alınacak, sonra kaçıp bir sene kadar Mühürdar'da bir tavan arasında saklanacak, fakat en nihayetinde yakalanıp hapse atılacaktır. Suat Derviş de yardım ve yataklıkla, gerçekleri saptırmakla suçlanır.

Suat Derviş, sorgulandığı ve sekiz ay hapis yattığı Ankara'dan İstanbul'a döndüğünde onu zorlu bir mücadele bekliyordur. Zira komünist olarak fişlenmiştir. Devletin komünizmi bir tehdit olarak gördüğü, komünistlerden korktuğu bir dönemde bu durum, onun edebi kariyerini de hayatını da zorlaştıracaktır.

Yine de kendisine ve kocasına bakmak için durmadan, yorulmadan yazacaktır. Daha sonra *Ankara Mahpusu* adını alacak, *Haber*'de tefrika edilen *Zeynep İçin* (1946) ve *Gece Postası*'nda yayımlanan *Fosforlu Cevriye* (1948) romanlarında onun bu süreçte yaşadıklarının izlerini bulmak mümkündür.

Bu tarihten sonra pek çok takma isim kullanmak zorunda kaldığını, zira pek çok gazete sahibinin ismini basmaktan imti-

na ettiğini belirtir Zihni Turgay Anadolu'ya verdiği röportajında.\* Bunun sebebini de şöyle açıklar:

“Bizim cadde daha bilgisizken ben herkesten evvel uyanmıştım da ondan. Faşizmden, Nazizmden, çıkmak üzere olan İkinci Cihan Harbi'nden nefret ettiğim ve kalemim ve dilim yettiği, gücüm yettiği kadar mücadele ettiğim için. Devrimci, toplumcu, sosyal adaletçi olduğum için. Bu uğurda polis takibatına uğradığım, hapisanelerde, polis müdüriyetlerinde süründüğüm, altı yüz erkek arasında tek kadın olarak askerî hapisanede mevkuf yattığım için. Ankara Caddesi'nde ilk basın sendikasını kuran beş meslektaştan biri ve kurulmuş olan sendikanın da başkanı olduğum için. Hariçte faşizmle, içerde sefaletle savaşanlar henüz pek az iken savaşımaya başladığım, sosyal adaletsizliğe karşı bayrak açtığım, fıkralarım, romanlarım sosyal konudaki röportajlarımla, Türk halkının hakikî durumunun tablosunu ilk verenlerden olduğum için.”

1953 yılına kadar yazarak direnir Suat Derviş. Fakat sonrasında yine zorunlu bir yolculuk... Avrupa'ya, kız kardeşinin yanına gider. Ve orada da durmadan, yorulmadan bildiği ve sevdiği işi yapar: Yazar.

*Çılgın Gibi, Yalının Gölgeleleri* adıyla, *Zeynep İçin, Ankara Mahpusu* adıyla Fransızca yayınlanır. İki Almanya'da, Çekoslovakya'da, Polonya'da, Sırbistan'da, Hindistan'da, Finlandiya'da, Romanya'da, Kanada'da, İngiltere'de, Japonya'da,

\* Aslında daha yazarlık kariyerinin başında, *Yeni Şark'ta* yazarken, yani 1921 yılında takma ad kullanmaya başlamıştır. (*Suat Fuat*) Dahası Suat Derviş isminin nüfustaki ismi olmadığını, Hatice Saadet yerine bu takma adı kullanmayı seçtiğini de göz ardı etmemek gerekir. Yani Suat Derviş'in takma ad kullanma sebebi politik görüşleri ya da baskılar değildir çoğu kez. Farklı yayınlarda, aynı zaman diliminde eser verdiği için yahut Peyami Safa-Server Bedi ikiliğinde olduğu gibi edebi-popüler ayrımı gözeterek takma ad kullandığını da vurgulamak gerek.

İspanya'da, İskandinavya'da, Kızıl Çin'de hikâyeleri tercüme edilir. Batı Almanya'da *Kölnischer Anzeiger*, *Morgenpost*, *Bild* ve daha birçok yevmi gazetelere makaleler verir. Avusturya'da *Volksstimme* gazetesine devamlı olarak hikâyeler verir ve *Stimme der Frau* kadın gazetesinde *Yalının Gölgeleleri* romanı çıkar.

\*

1963 tarihinde Türkiye'ye döner. Yine kendi ifadeleriyle aktarmak gerekirse iş bulduğu her gazete ve dergide (çocuk dergisi) ve günlük gazetede çalışır. (Çocuk masalları, sahife, tercüme, müstear isimlerle roman ve hikâyeler yazar.) Kendi ismiyle yazdığı romanlar, bu devrede *Aksaray'dan Bir Perihan* ve *Şoför Mustafa*'dır.

Suat Derviş, 23 Temmuz 1973 tarihinde öldüğünde geride kırkın üstünde roman, yüzlerce öykü, yüzlerce, hatta belki binlerce yazı bırakır. Bu -bildiğimiz ve bilmediğimiz takma adlarını da hesaba katarsak- toplanması, bir araya getirilmesi imkânsız bir külliyattır.

Serdar Soydan